

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

Le ukup, le ukup u' oga gmalna!
Za staro pravdo — da' bo deajna.
Zimzelen za k' obu',
pünt naj česi nas tlačanski muck!

Letnik III.

Celovec, v soboto 11. XII. 1948

Ne bomo dopuščali, da bi nas še nadalje izkoriščala zemljiška gospoda

Preteklo sredo je bil v Celovcu redni pokrajinski občni zbor Kmečke zveze za Slovensko Koroško. Nad 150 delegatov — kmetov, najemnikov in kmečkih ter gozdnih delavcev iz vseh krajev in občin Slovenske Koroške se je odzvalo klicu svoje stanovske organizacije. Občni zbor je bil v znaku vztrajne in odločne borbe slovenskega kmečkega prebivalstva na Koroškem za svoje pravice, ki ni voljno, da bi prekrižanih rok mirno gledalo in dopuščalo, da ga veleposestniki in OeVP-jevska reakcija, še nadalje izkoriščajo, še manj pa bo dopustilo, da bi ga, kakor si prizadevajo, gospodarsko popolnoma uničili. Samo si bo znalo po-

magati in si samo kljub vsemu terorju zagotovilo svoj življenjski razvoj.

Občni zbor je začel predsednik Kmečke zveze za slovensko Koroško tov. Matjež Krasnik, ki je pozdravil vse delegate in goste, ki so se občnega zbora udeležili. V svojem otvoritvenem govoru je dejal, da je bil občni zbor sklican zaradi tega, da proučimo in ugotovimo kmečkogospodarski položaj na Slovenskem Koroškem in položaj naše kmečke organizacije, preden v tej zimski sezoni gremo na delo. Poudaril je, da se imperialistična reakcija prizadeva, da bi koroške Slovence gospodarsko uničila in se je vsled tega vrgla na teroriziranje in izkoriščanje našega kmeta.

Narodno-osvobodilna borba je jamstvo za naš gospodarski razvoj

Ko je ugotovil, da je bil obč. zbor v smislu pravil pravilno sklican in da je sklepčen, je bilo izvoljeno delavno predsedstvo občnega zbora. Tov. Blaž Singer je nato podal poročilo o delu Kmečke zveze v preteklem letu. Med drugim je dejal:

Ko Pokrajinski odbor Kmečke zveze za Slovensko Koroško v tem poročilu daje obračun o svojem delu, je treba poudariti, da se je v svojem delu popolnoma zavedal svojih nalog in da se je dosledno boril za pravice slovenskega prebivalstva, za njegov gospodarski obstoj in za uresničitev pridobitev narodnoosvobodilne borbe, na osnovi katerih smo na tej zemlji gospodarili samo koroški Slovenci. Ko je nato govoril o razvoju našega gospodarstva po 1945. letu, je ugotovil, da je reakcionarna imperialistična oblast koroškim Slovencem že iz vsega početka odrekala najosnovnejše demokratične pravice, da ga je izolirala od sodelovanja v gospodarskih vprašanjih in da je preprečevala, da bi slovenski kmetje v vseh forumih koroških oblasti sami zastopali svoje interese. Po uradih Kmetijske zbornice ter po gospodarskih forumih okrajev in občin so delali in sklepali brez nas in proti našim interesom s prizadevanjem, da bi nas čim prej gospodarsko likvidirali.

Nato je tov. Singer govoril o borbi

Na Slovenskem Koroškem sta gospodarja slovenski kmet in delavec

Ves ta razvoj pa je prikazal, da je potrebno, da si izvojimo lastne kmečke zastopnike in da je bilo pravilno, da je Kmečka zveza dne 8. marca t. l. pri ministrstvu za kmetijstvo in gozdarstvo zahtevala po zakonu zajamčeno pravico do svojih lastnih zastopnikov v deželni kmetijski in okrajnih kmečkih zbornicah ter občinskih zastopstvih, v vseh oskrbovalnih odborih in v kmečki bolniški blagajni ter ustanovitve slovenske kmetijske šole. Ministrstvo je sprejem vloge sicer potrdilo, vendar je kljub urgenci še do danes ni rešilo.

Položaj okoli slovenske kmetijske šole pa je naslednji: Da bi dokazala svojo naklonjenost slovenskemu prebivalstvu, je koroška deželna vlada za časa londonske konference aprila t. l. na osnovi tozadevne vloge Kmečke zveze, napravljene pred 21 meseci, povabila naše zastopstvo na ogled Vošpernikovega posestva v Podravljah, ki smo ga

Kmečke zveze za svoje zastopstvo v Kmetijski zbornici in za materialno pomoč slovenskemu kmetu in naglasil, da oblasti na tozadevne vloge Kmečke zveze ali sploh niso odgovorile ali pa so do zahtev slovenskega kmeta zavzele odklonilno stališče. Kmečka zveza je tudi zahtevala, da je cene kmetijskih pridelkov treba izenačiti s cenami industrijskih proizvodov, cene plemenske živine, semenškega žita in umetnih gnojil pa da je treba prilagoditi cenam klavne živine, mleka in žita in da je pri nakupu in prodaji treba izločiti vmesni trg, trgovanje pa postaviti na združeno osnovo iz rok producenta v roke konzumenta. Veleposestniki v zvezni in deželni vladi so sicer zahtevali zvišanje cen mleku, klavni živini, žitu in krompirju, vendar le v svojo korist in na račun delovnega kmeta in delavca s tem, da so stavili predlog, naj država iz svojih sredstev podpira zvišanje cen. Da pa so ta državna sredstva davki, pod katerimi ječita delavec in kmet, pa ni potrebno posebno poudariti. Vmesni trg — prekupčevalci in razdeljevalci — pa ima zajamčen isti dobiček kakor prej, kmeta pa poleg tega goljufajo še z izredno nizkim in krivičnim kvalificiranjem oddaj kmetijskih pridelkov. Kako nesramno to delajo, jasno govorijo primeri iz Pliberka, kjer so kmete pri govedu ogoljufali za 50 do 600 šilingov.

Imenovali za ureditev slovenske kmetijske šole. Ostalo pa je tudi samo pri ogledu, koncem koncev pa prišlo na dan, da kor. deželna vlada za ureditev slov. kmetijske šole nima denarja. En dan pred občnim zborom pa smo od deželne vlade sprejeli pismo, datirano s 27. septembrom t. l., ki vsebuje odgovor na zahteve nekaterih občinskih odborov Kmečke zveze po ustanovitvi slovenske kmetijske šole, ki smo jih odposlali že 11. julija t. l. V pismu deželna vlada pravi, da šole v Podravljah ni mogoče ustanoviti, ker Vošpernikovo posestvo, ki je bilo svojačasno zaplenjeno po nacističnih oblasteh, še ni vrnjeno pravemu lastniku. Kako velikega pomena je za nas slovenska kmetijska šola, ni treba posebej naglašati. Naglasiti pa je treba, da je nekdanja Zveza narodov v Ženevi koroškim oblastem že 1930. leta naročila, naj na Koroškem ustanovijo slovensko kmetijsko šolo — do danes pa koroški Slovenci še nimajo lastne kmetijske šole.

Če pa ima koroška deželna vlada na drugi strani za protislovenske prireditve na razpolago milijone šilingov in če vsepovsodi vidimo napise »Kärnten baut auf« in tam gradijo hiše v protislovenske namene, mora biti denar na razpolago tudi za ureditev slovenske kmetijske šole in sicer takšne, kakršne zahtevamo.

Ker pa koroški Slovenci še vedno nimajo lastne kmetijske šole, je bilo 21 naših mladincev in mladink prisiljenih, da so odpotovali v kmetijsko-gospodarske šole v Jugoslavijo.

Nato je tov. Singer poročal o delu Kmečke zveze glede na gospodarsko pomoč našemu kmetu in dejal, da je z oživetjem naše združne organizacije materialno in gnotno pomoč kmetu prevzela Združna zveza. Gospodarska pomoč kmetu pa je tudi borba proti krivičnemu odmerjanju oddaj, borba proti oduškim metodam pri ocenjevanju, odkupu in plačevanju kmečkih pridelkov, nič manj pa tudi borba za pašniške pravice kmetov, gospodarska in strokovna izobrazba kmečkega prebivalstva in kmečkega naraščaja ter tudi pomoč in nasveti v vsakodnevnem življenju, česar se je Kmečka zveza v polni meri zavedala. Nato je omenil protestne akcije pliberških kmetov, ki so z odločno borbo dosegli svoj prvi delni uspeh. Da pa bodo uspehi še večji, je treba, da Kmečko zvezo na terenu še bolj utrdimo in poglobimo ter ji damo širšo osnovo. Zajeti moramo slehernega našega kmeta in tako ojačati našo stanovsko organizacijo v borbi proti izkoriščanju in proti različnim poskusom, da bi nas gospodarsko uničili, naše kmetije spravili na boben in tako naše kmete

prisilili, da bi svoja posestva prodali, ki bi jih potem pokupili nemški zemljaki, kot so to pred 50 ali 60 leti delali različni Thurni, Helldorfi, Metnitzli, Rosenbergi itd.

Iz zgodovine pa vemo, da je ljudstvo — delavec in kmet — dovolj močno, da se samo zaščiti pred gospodarskim uničenjem in si samo zagotovi svoj življenjski obstoj. Delavci in kmetje si svoje gospodarske enakopravnosti niso priborili le enkrat, temveč že nešteto krat. Tudi kmet in delavec Slovenske Koroške sta si s tem, da sta na svojih slovenskih tleh uničila fašistične razbojnike, priborila pravico do življenja, do samostojnega odločanja o svoji usodi. Danes na Koroškem imperialistična reakcija vseh barv koroškim Slovencem ponovno odreka to pravico predvsem na gospodarskem sektorju in se mora slovenski kmet proti temu vsakodnevno boriti. Da pa bo ta borba čim uspešnejša, se je združil v svoji samostojni stanovski organizaciji Kmečki zvezi za Slovensko Koroško, ki se bori za življenjske interese vsega delovnega ljudstva Slovenske Koroške. Danes je ta borba zapoved časa, kajti spet rovarijo isti elementi, ki so nas že enkrat obsodili na popolno uničenje in so na pohodu, da bi germanizirali in kolonizirali našo nam sveto in s krvjo naših najboljših sinov in hčera prepojeno zemljo. Slovenska Koroška pa je naša in smo tu mi gospodarji. Zaradi tega ne moremo in ne smemo dopustiti, da bi nam gospodarili in diktirali tuji in veleposestniki, ki imajo edini cilj: spremeniti slovenske vasi v veleposestniške farme ameriškega tipa.

V skupni borbi in z dejanji bomo dosegli popolno gospodarsko enakopravnost

Ob koncu svojega poročila je tov. Singer dejal: V naslednjem času moramo delo naše organizacije prenesti na občinske odbore, na naše vasi, in ljudstvu z delom kazati pravo pot, po kateri moramo hoditi, da si priborimo našo gospodarsko in socialno enakopravnost ter pravico, da bomo sami odločali o oddaji in o naših potrebah. Pri tem pa naj nas ne motijo nikakršne metode ustrahovanja s strani naših nasprotnikov. Razpeti moramo roke in v naši borbi združiti vse tiste, ki iščejo pomoči in opore, kajti Kmečka zveza za Slovensko Koroško je organizacija vsega kmečkega prebivalstva na Slovenskem Koroškem, ki hoče napredek in ki stremi za tem, da bi kmet in delavec čim prej dosegla svojo gospodarsko in socialno svobodo. Tega pa ne bomo dosegli s praznimi besedami, marveč le v skupni borbi in z dejanji. Zato naprej v borbo za našo gospodarsko enakopravnost!

Poročilu tajnika Kmečke zveze tov. Blaža Singerja je sledila živahna diskusija, v kateri je prišla jasno in odločno do izraza revolucionarna volja slovenskih kmetov in kmečkih delavcev do odločne in brezkompromisne borbe za svojo gospodarsko samostojnost, dokler ne bodo prosti slehernega izkoriščanja in zatiranja s strani veleposestnikov in tujih kolonizatorjev. Slovenski kmetje in poljedelci ne bodo dopuščali, da bi jim oblasti še nadalje z orožniki izterjevale iz hlevov živino ter jim nasilno zaplenjevale svoje z lastnimi žulji pridelane kmetijske proizvode. Če bo potrebno se bodo poslužili svoje trde kmečke in delavske pe-

sti in z vilami pognali vsakogar, ki bi jim nasilno hotel vzeti to, kar je njihova last in kar so sami pridelali.

Tovariš Mirko Kumer je v diskusiji govoril o oddaji živine za leto 1949 in poudaril, da je zahteva po znižanju te oddaje za 50 odstotkov, ki so jo pred kratkim postavili pliberški kmetje, upravičena zahteva vsega slovenskega kmečkega prebivalstva na Koroškem. Navzoči delegati so to zahtevo z burnim odobravanjem potrdili in poudarili, da se bodo za dosego tega tudi dosledno borili. Tovariš Gros je omenil oddajo žita in dejal, da oblasti pri tem ravna diktatorsko, ker predpisujejo oddaje, brez da bi proučili zmogljivost dotičnega posestva. Tovariš Vinko Pečnik je poudaril, da je treba združiti vse naše ljudi in vsepovsodi nastopati skupno. Delati pa moramo na terenu med našim kmečkim prebivalstvom, mu pojasnjevati naš položaj in ga združevati v borbi za naše skupne interese. Tovariš Vernik je govoril o izobrazbi kmečkega prebivalstva, ki je osnova za napredno gospodarjenje. Ob tej priložnosti je ostro obsodil ravnanje avstrijskih oblasti, ki nam še vedno avstrajajo pravico do lastne kmetijske šole in ponovil tozadevno zahtevo vsega slovenskega prebivalstva po ustanovitvi slovenske kmetijske šole.

V diskusiji so govorili še številni drugi gospodarji in kmetovalci, ki so vsi poudarjali potrebo po organizirani borbi in skupnem nastopanju, ki je za uspešno delo nujno potrebno. Enotni in združeni v (Nadaljevanje na 2. strani.)

Ne bomo dopuščali, da bi nas še nadalje izkoriščala zemljiška gospoda

naši Kmečki zvezi moramo pokazati vsem veleposestniškim izkoriščevalcem, veleposestniškim kolonizatorjem in šovinističnim in proti slovenskemu prebivalstvu usmerjenim oblastem, da nismo več voljni prositi za drobtinice, ki padajo z njihovih miz, temveč da to, kar nam pripada odločno zahtevamo in si vse kar je našega, vzamemo.

Po končani diskusiji so delegati izrekli razrešnico staremu odboru, nato pa izvolili novi Pokrajinski odbor Kmečke zveze za Slovensko Koroško. Predsedniško mesto so delegati z navdušenim odobravanjem ponovno zaupali tov. Matevžu Krasniku, tajniško mesto pa tovarišu Blažu Singerju.

Po kratkem odmoru je občni zbor nadaljeval s svojim delom. Sledili so različni referati o našem kmečkem gospodarstvu. Tovariš Vinko Pečnik je govoril o načelnih strokovnih vprašanjih našega kmetijstva in dejal, da moramo svojo rodno mater zemljo ljubiti in spoštovati, kajti daje nam življenje in nas s svojimi rodinimi bogastvi hrani. Tovariš Franc Vernik, novoizvoljeni blagajnik Kmečke zveze, pa je v svojem referatu obravnaval delo in naloge našega strokovnega referenta med ljudstvom.

Nato je govoril tovariš dr. Mirt Zwitter o kmečkem zadružništvu. Ko je navedel vse ovire in težkoče, ki jih oblasti delajo slovenski zadružni organizaciji na Koroškem, da bi preprečevale njen uspešni razvoj in poudaril odločno borbo Zadružne zveze za povrnitev zadružnega premoženja in zopetno pravno priznanje po nacističnih oblasteh razpuščenih zadruget, je tovariš Zwitter govoril o delu Zadružne zveze glede na ustanavljanje novih blagovnih zdruget, ki bodo našega kmeta zalagale z vsemi potrebščinami.

Koruzo uvažajo samo za veleposestnike

Pokrajinski odbor Kmečke zveze za Slovensko Koroško je 12. oktobra t. l. zahteval pri koroški deželni vladi, da odpravi za leto 1948 prisilno oddajo koruze.

Kakor je obče znano, je v prvih jesenskih tednih pričela Kmetijska glavna zadruga v Celovcu na široko ponujati koruzo v prosti prodaji po cenah od 1.35 šil. naprej. Kmečka zveza za Slovensko Koroško je utemeljila svojo vlogo s tem dejstvom in z letošnjim izredno slabim pridelkom koruze na Slovenskem Koroškem. Poleg tega je še velika razlika v ceni, kajti uradno določena cena za koruzo domačega pridelka je 75 gr. dočim za uvoženo koruzo ni določene cene in jo ponujajo za 1.35 šil. in več. Kmet bi moral torej oddati od svojega pridelka koruze določeno količino, potem pa dokupovati koruzo za krmo po veliko višji ceni.

Iz vseh teh razlogov je bila zahteva Kmečke zveze za Slovensko Koroško upravičena in pravična. Deželna vlada pa jo je s pismom št. 65.635/1-48 odbila in

poudaril je, da to delo dobro napreduje in so bili doseženi že lepi uspehi. Do sedaj je ustanovljenih 9 novih blagovnih zdruget. Ob koncu je poudaril, da je v organizirani skupnosti v naših gospodarskih organizacijah — v Kmečki zvezi in v Zadružni zvezi — zajamčena naša gospodarska samostojnost in naša boljša in svetlejša bodočnost v svobodni domovini.

Nato je tovariš dr. Luka Sienčnik navedel nekatera aktualna vprašanja za izboljšanje živinoreje, tov. Mirko Kumer

Zahtevamo slovensko kmetijsko šolo

Ko so delegati na občnem zboru Kmečke zveze za Slovensko Koroško razpravljali o ureditvi slovenske kmetijske šole na Koroškem, so soglasno sklenili, da koroški deželni vladi pošljejo pismo s ponovno zahtevo po takojšnji ureditvi tega vprašanja. V pismu med drugim pravijo:

Ureditev slovenske kmetijske šole na Koroškem je za nas vprašanje, ki mora biti rešeno v najbližnji bodočnosti. Če je za ustanovitev šole na predlaganem posestvu ovira samo neki zakon, potem zahtevamo, da koroška deželna vlada uredi šolo na posestvu »Goldbrunnhof« pri Velikovcu, ki je na slovenskem ozemlju in ki ga je Pokrajinski odbor Kmečke

pa je govoril o škodljivcih na polju in v sadovnjakih.

Kei je bil s tem dnevni red izčrpan se je predsednik tovariš Krasnik zahvalil delegatom za sodelovanje in občni zbor, ki je tako sijajno uspel, zaključil. Sleherni izmed navzočih delegatov je odhajal na svoj dom v zavesti, da je le revolucionarna enotnost in organiziranost slovenskega kmeta jamstvo za uspešen razvoj gospodarstva Slovenske Koroške in za gospodarsko samostojnost in neodvisnost koroških Slovencev.

zveze za Slovensko Koroško zahteval je v svoji vlogi, ki jo je deželni kmetijski zbornici poslal dne 3. aprila 1947. Sedanja kmetijska šola na tem posestvu ni nič drugega kot ponemčevalnica slovenske kmečke mladine. Preureditev te šole v korist koroških Slovencev bi bila le delna poprava škode, ki jo je slovenskemu prebivalstvu povzročila prav ta šola. Zahtevamo, da koroška deželna vlada tozadevno stopi v stik s Pokrajinskim odborom Kmečke zveze in skupno z njim reši to vprašanje. Ob pričetku prihodnjega šolskega leta pa mora na »Goldbrunnhof« biti odprta slovenska kmetijska šola.

Tesno smo povezani z delovnim ljudstvom svobodne domovine

Delegati na občnem zboru so Enotni strokovni zvezi delavcev in nameščencev Slovenije v Ljubljani poslali pozdravno pismo, v katerem izražajo svojo globoko povezanost z delavskim gibanjem in vsem delovnim ljudstvom v svobodni domovini.

poudarila, da se mora koruzo tudi še nadalje oddajati.

S tem deželna vlada očitno podpira prekupčevalce, ki hočejo z jugoslovansko koruzo napraviti svoj profit. Prekupčevalci bodo na ta način na račun malega in srednjega kmeta napravili velike profite. Kmet pa bo imel dvakratno izgubo: oddati bo moral svojo koruzo po veliko prenizki ceni, koruze, ki je v prosti prodaji, pa ne bo mogel kupiti v zadostni količini.

Na zahtevo kmetijskega ministrstva je koroška deželna vlada hkrati odredila, da se jugoslovanska koruzo ne sme zmleti, temveč porabiti izključno za krmo. Tako od te uvožene koruze kmet in delavec ne bosta imela nobene koristi, okoristili se bodo edino le veleposestniki.

Ob prvi številki „Svobode“ mesečnika za Slov. Koroško

V mesecu novembru tega leta je slovensko ljudstvo na Koroškem po sedemdesetih letih spet prejelo svoje novo kulturno orožje — revijo »Svoboda«. Od sedaj naprej bo prihajala »Svoboda« redno vsak mesec v vasi Slovenske Koroške, ter kulturno bogatila in krepila slovensko delovno ljudstvo v borbi za življenjske pravice — v borbi za svobodo.

70 let za tem, ko je v Celovcu nehala izhajati zadnja revija koroških Slovencev »Kres«, po letih naraščajočega nasilja in krvavega terorja, po letih hlapčevskega suženjstva in mračnjastva, je Slovenska prosvetna zveza v Celovcu pričela izdajati glasilo nove dobe in novih v borbi za življ. pravice in osvoboditev svojega naroda prekajenih ljudi. Sloven. prosvetna zveza v Celovcu je s tem v novi dobi koroških Slovencev pričela vršiti tudi svoje kulturno poslanstvo s pisano besedo in z njo nadaljevati borbo, katero je pred 96 leti pričel Anton Janežič z »Glasnikom« vzporedno z zahtevo Matije Majerja - Ziljskega po zedinjeni Sloveniji.

V prvi številki »Svobode« beremo na prvi strani besede največjega sodobnega slovenskega pesnika Otona Župančiča: »Tod teci meja, kot veli pravica, ki je pravične sto in sto let pekla«. To geslo, ki vre danes iz srca vsakega poštenega rodoljuba in vsakega pravičnega človeka, bo prevzela »Svoboda«, dramila z njim v kmetu in delavcu Slovenske Koroške

njene skrite sile in v slehernem koroškem Slovencu vzbujala voljo in željo po večnih človeških lepota in kulturnem izživljanju. Še več — »Svoboda« mora krepiti in bo krepila v naših srcih ono veliko zavest, da smo koroški Slovenci z narodno-osvobodilno partizansko borbo prenehali biti sužnji in hlapci tujih izkoriščevalcev in nadutežev in da smo si z zmago nad nemškim fašizmom priborili svojo svobodo in da imamo pravico biti z vsemi svobodnimi brati in narodi na stoletni slovenski zemlji sami svoji gospodarji. Svoboda pa mora tudi bodriti naša srca danes, ko imperialisti in njihovi janičarji na Koroškem skušajo s poplalom, lažmi in grožnjami zadušiti borbo našega ljudstva. Ona mu mora klicati in ga prepričevati, da nam naše priborjene svobode nihče ne more več odvzeti in da nam je nihče ne bo več odvzel. kajti naša borba je pravična in zato lahko zremo polni vere v našo svetlejšo bodočnost.

K vsemu temu nas bo »Svoboda« stalno znova obdarila z lepim sodobnim domačim čtivom in s kulturnim bogastvom, ki klije in raste iz vrst našega preprostega ljudstva in ki bo odraz novega človeka v novi dobi.

Zato širimo in prebirajmo »Svobodo«, naš kulturni rezervar v borbi z pravico in resnico. V vsako hišo in v vsako družino na Slovenskem Koroškem spada »Svoboda«.

Koledar Slov. Koroške je izšel

Kakor za leto 1948 je Slovenska prosvetna zveza izdala Koledar Slovenske Koroške tudi za leto 1949. Vsebinsko izredno bogat in pester obravnava koledar kulturne, gospodarske in politične probleme Slovenske Koroške in razne panoge našega narodnega življenja. Zgodovinar, gospodarstvenik, zdravnik, pravnik, in živinovozdravnik pridejo v njem do besede z nasveti in načelnimi članki.

Posebna pozornost je posvečena 100 letnici Prešernove smrti in 75 letnici rojstva Ksavra Meška, oznanila trpljen'a naše zemlje in krivic nad našim ljudstvom. Pestrost koledarja obogatijo leposlovni spisi naših velikih klasikov in naših novih in tudi najmlajših pisateljev, še prav posebno pa številne pokrajinske slike in slike o naših kulturnih nastopih. Naše gospodarje in gospodinje bodo pa še prav posebno veselila dnevna astronomska znamenja, ki smo jih v lanskem koledarju pogrešali. Cena koledarja je 5 šilingov.

Koledar Slovenske Koroške spada v vsako slovensko hišo.

PO ŠIRNEM SVETU

Sofija, (TASS). Ministrski svet LR Bolgarije je odobril osnutek državne petletke za razvoj narodnega gospodarstva. Vsota, ki jo bodo potrebovali za uresničitev plana znaša 425 milijard levov.

New York. — V nedeljo je 2500 nameščencev gostilniških podjetij v New Yorku enoglasno sklenilo, da bodo začeli stavkati.

New York, (TASS). Sedemsto delavcev petrolejske tvrdke »Standard Oil of Jersey« je iz protesta proti odpustitvi 107 njihovih tovarišev stopilo v stavko. — Prav tako stavkajo delavci tvrdke »Shell Oil Company« in zahtevajo višje mezde ter izboljšanje življenjskih pogojev.

Pjenjang, (TASS). V vsej severni Koreji se ljudstvo zbira na velikih zborovanjih in množičnih protestnih demonstracijah proti južnokorejski marionetski »narodni skupščini«, ki je prosila vlado ZDA za podaljšanje zasedbe v Koreji.

Moskva, (TASS). Dne 8. decembra t. l. sta predsednik ministrskega sveta Sovjetske zveze tov. V. J. Stalin in zunanji minister Sovjetske zveze tov. V. M. Molotov sprejela vladno delegacijo Češkoslovaške z ministrskim predsednikom A. Zapotockym na čelu, ki trenutno biva na obisku v Sovjetski zvezi.

London. — Poslanec laburistične stranke Anglije Zilliacus je ostro nastopil proti sodelovanju Velike Britanije pri Marshallovem planu, ki lahko vsebuje vojaške obveznosti, kakor je to pokazal bruseljski vojaški pakt in ki bi lahko zapletel Veliko Britanijo v vojne načrte Združenih držav Amerike.

Praga, (CTK). Pred nekim praškim sodiščem se je pričel proces proti 43 članom zarote, ki je bila naperjena proti vladi in državi. Zarotniki so obtoženi veleizdaje.

Kopenhagen. — Neka danska statistika kaže, da je v zadnjih mesecih precej naraslo število brezposelnih. Oktobra 1947 jih je bilo 27.921, oktobra 1948 pa 37.403. Največ brezposelnih je med ladjedelniškimi delavci. Na drugi strani pa so se v istem času zvišali dobički veletrgovarjev in trgovcev za 129 do 240 odstotkov.

Rim. — V torek so začeli delavci živilske industrije z generalno stavko, ker jim De Gasperijska vlada ne ugodí upravičenih zahtev po zvišanju mezd in ker so bile obravnave glede teh zahtev brez uspeha prekinjene.

Moskva. — Sovjetsko ljudstvo je proslavilo dne 5. decembra že dvanajstič dan svoje ustave. Današnja sovjetska ustava, ki jo imenujejo Stalinsko ustavo in ki jamči vsakemu poštenemu človeku v Sovjetski zvezi v vsakem oziru človeka vredno življenje, je bila sprejeta na VIII. kongresu Sovjetov dne 5. decembra 1936.

Pariz, (TASS). Sekretar Komunistične partije Francije Jacques Duclos je označil vladno politiko kot vojno predpripravo, ker se vrti okoli bruseljskega vojaškega pakta in predstoječe atlantske pogodbe.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

NAZNANJA:

V soboto, dne 11. decembra 1948 ob 19. uri priredi SPD v Maloščah igro »Srenja« pri Pušniku v Maloščah.

V soboto, dne 11. decembra 1948 ob 19. uri priredi SPD »Peter Markovič« v Rožku Cankarjevo proslavo pri Šmunku v Dolah.

V nedeljo, dne 12. decembra 1948 ob 10. uri priredi SPD »Danica« v Št. Vidu občni zbor društva pri Rutarju v Št. Vidu v Podjuni.

V nedeljo, dne 12. decembra 1948 ob 9. uri priredi SPD »Peca« v Šmihelu občni zbor društva pri Šerčerju v Šmihelu.

V nedeljo, dne 12. decembra 1948 ob 14.30 uri priredi SPD na Radišah občni zbor v OF lokalu na Radišah.

V nedeljo, dne 12. decembra 1948 ob 19. uri priredi SPD v Škofljah Cankarjevo proslavo v društvenem domu v Škofljah.

V torek, dne 14. decembra 1948 ob 19. uri priredi SPD »Kajuh« v Št. Petru na Vašinjah Cankarjevo proslavo pri Hrenu v Št. Jakobu.

Naša mladina piše iz Jugoslavije

Precejšnje število mladincev in mladič, ki so se letos jeseni podali na študij v svobodno domovino, obiskuje tam nižje in srednje kmetijsko-gospodarske in gospodinjke šole. Da je naša mladina s temi šolami v Jugoslaviji jako zadovoljna in da se res pridno uči, pričajo številna pisma, ki jih pogosto sprejemamo. Tako so nam pisale tudi tri naše mladinke iz gospodinjke šole v Mali Loki. V svojem pismu med drugim pravijo:

»Zelo smo bile vesele vašega pisma, kakor se vedno veselimo Slovenskega vestnika, ki ga redno prejemamo. Zahvaljujemo se vam za veliko skrb, ki jo nam s tem izkazujete. Obljubljamo, da bomo v bodoče redno poročale, kaj smo se naučile in kako živimo v Titovi Jugoslaviji. Danes vam hočemo na kratko opisati naše delo in življenje tukaj v Mali Loki. Tu smo tri tovarišice iz naše Slovenske Koroške. Učimo se raznih predmetov, kot n. pr. živinorejo, poljedelstvo, organizacijo kmetijske proizvodnje, lepo slovenščino, računstvo in drugo. Učenje samo nam ni pretežko, samo pravopis nam dela preglavice, a z močno voljo bomo tudi to posledico germanizacije v koroških šolah, ki smo jih do sedaj obiskovale, premagale. Tudi s tovariši učitelji se dobro razumemo, prav tako, kakor z ostalimi učenci, ki so iz vseh delov Slovenije. Naša šola ima veliko posestvo, na katerem se praktično usposabljam za napredne in dobre živinorejce in poljedelce.

Vključene smo tudi v mladinsko organizacijo, kjer se učimo, kako so se naši narodi borili, kako je treba delati, da bomo postale res dobre mladinke, kako je treba ljubiti svojo domovino in kako se je treba boriti za njeno svobodo.

Ob zaključku pisma naše mladinke pišejo:

Železna Kapla

Danes se hočemo tudi mi oglasiti iz Žel. Kaple, da ne boste mislili, da spimo, to nikakor ne drži. Tudi pri nas delamo. Pred kratkim smo ustanovili prvi mladinski pevski zbor, ki ga vodi tovariš Joško Urban. Ta pevski zbor ima namen, da bo pritegnil vse mlade sile h kulturno prosvetnemu delu in jih učil spoznavati slovensko kulturo in s tem dvigniti kulturno raven našega ljudstva.

Vsi tovariši, ki so se udeležili prve pevske vaje, so se obvezali, da bodo do prihodnje pevske vaje pripeljali vsak še enega tovariša.

Mladinci so z navdušenjem šli na delo. Vsa ostala mladina Železne Kaple in okolice že težko pričakuje njihovega prvega nastopa in jim želi mnogo uspeha.

»Iskreno se zahvaljujemo svojemu narodu, ki nam omogoči, da se bomo politično in strokovno vsposobile, da bomo lahko kmalu pomagale dvigniti našo Slovensko Koroško iz zaostalosti in nesreče, v katero jo je pahnil nacizem in drugi zaslužnivalci. Pozdravljamo vso koroško slovensko mladino, ter jo pozivamo, da

se še naprej krepko bori za tisto svobodo in blagostanje, ki ga mi danes uživamo v svobodni Sloveniji. Obljubljamo vam, da bomo napele vse svoje sile pri učenju, da vaša skrb za nas ne bo zamanj. Prisrčno pozdravljamo vas vse in preko vas vso našo Slovensko Koroško.

Hitlerjeva setev in žetev

Vračam se z gospodarskega obhoda na Kostanjah.

Veličastnost slike, ki jo nudijo razklani, sivobeli grebeni Julijskih alp ter položneše gorovje in stene Karavank, zatemnjuje moj pogled in moje misli. Iz zamaknenosti me vzbudi mlada mati, ki prihiti s praznično oblečenim sinčkom za menoj. Izključno nemške besede udarjajo na moje uho.

»Mamica, ali ne znate slovensko?« se zavzamem. »To že, toda slovensko je grdo. Oni, ki govorijo slovensko, naj gredo tja (in pokaže proti jugu čez veličastne mejne grebene), mi pa, ki govorimo nemško, bomo vendar ostali tu.« »Pa so vendar tudi vaši starši in prastarši bili Slovenci...?« Toda na to zapeljana slovenska mati ni vedela več odgovora.

Čez čas se odriga iz hiše ob cesti odraslejši šolski deklič, ki mu dajejo na pragu še nekake opomine v — nemščini.

Nalašč dekleta ogovorim.

Osuplo me pogleda in odgovarja v nem-

škem jeziku.

»Ali ne znaš slovensko?«, ga vprašam.

»Govoriti ne morem, toda razumem pa«, mi reče. »Kako pa mati govori s teboj?«, nadaljujem. »Tu in tam že govorijo slovensko, toda v šoli je skoraj vse le nemško.« In veselo čeblija zbuhen slovenski deklič o Miklavžu in o Božičku ki skoraj prihaja ter z nekako očitno razigranostjo in toplo srečo v očeh odgovarja na moja slovenska vprašanja.

Ko potem naši materi — izseljenki na Kostanjah potožim o strahotnem narodnem razdejanju, ki ga je povzročila germanizacija pod Osojskimi Turami, mi odvrne: »To so posledice hitlerjevskega nasilja, ko so s parolo »Kärntner sprich deutsch« hoteli na Koroškem dokončno uničiti vse, kar je slovenskega. To pa so tudi posledice socialne podpore, ki so jo takrat nudili in jo nudijo še danes predvsem družinam in materam, ki so zatajile svojo materinščino in se prodale tujcu — germanizatorju.«

KAJ ŠE DOBIMO

Na živilske nakaznice 48. dodelitvene periode dobimo začasno naslednja živila:

kruh:

400 gramov na odrezke: 3 E, 3 Jgd, 3 K, 3 Kik, 103 E, 103 Jgd, 103 K, 103 Kik, 203 E, 203 Jgd, 203 K, 203 Kik, 303 E, 303 Jgd, 303 K, 303 Kik, 603 A, 612 A, 615 A, 624 A;

500 g na odrezke: 1 Klst, 101 Klst, 201 Klst, 301 Klst;

1000 g na odrezke: 1, 2, 16 E, 1, 2, 16 Jgd, 1, 2 K, 1, 2 Kik, 101, 102, 116 E, 101, 102, 116 Jgd, 101, 102 K, 101, 102 Kik, 201, 202, 216 E, 201, 202, 216 Jgd, 201, 202 K, 201, 202 Kik, 301, 302, 316 E, 301, 302, 316 Jgd, 301, 302 K, 301, 302 Kik, 407, 408, 409; — 703, 704, 712, 715, 724 S, 803, 804, 815, 819, 820, 831 Sst;

meso

100 g na odrezke: A 601, 613, S 701, 710, 713, 722, Sst 801, 813, 817, 829;

200 g na odrezke: E 8, 9, 10, Jgd 8, 9, 10, K 8, 9, 10, E 103, 109, 110, Jgd 103, 109, 110, K 103, 109, 110, M 901, 902;

mast

100 gramov na odrezke: S 702, 714, M 905, 906;

120 gramov na odrezke: Sst 802, 814, 818, 830;

150 gramov na odrezke: E 5, 6, Jgd 5, 6, K 5, 6, Kik 5, 6, Klst 5, 6;

testenine

500 g na odrezke: K 27, Kik 27, K 127, Kik 127, K 227, Kik 227, K 327, Kik 327;

800 g na odrezke: M 903;

pšenična moka

500 g na odrezke: K 4, Kik 4, K 104, Kik 104, K 204, Kik 204, K 304, Kik 304, S 705, 716, Sst 805, 826;

800 g na odrezke: E 4, Jgd 4, E 104, Jgd 104, E 204, Jgd 204, E 304, Jgd 304;

200 g na odrezke: A 602, 614;

pšenični zdrob

1200 g na odrezke: 26 Klst, 126 Klst, 226 Klst, 326 Klst;

stročnice

300 g na odrezke: E 7, Jgd 7, E 107, Jgd 107, E 207, Jgd 207, E 307, Jgd 307;

500 g na odrezke: A 605, 616;

Vse čitatelje Slovenskega vestnika

OPOZARJAMO

na bližajoče se božične praznike in na Novo leto. Kakor smo vsako leto priobčili v našem listu nešteto voščil, ki so jih poslali čitatelji lista iz vseh krajev in vasi naše Slovenske Koroške, tako bomo tudi letos stavili našim čitateljem na razpolago potrebnega prostora v listu.

V ta namen prosimo vse naše prijatelje, ki želijo voščila v letošnji božični številki, da izpolnijo naslednje vrstice, izrežejo obrnjeni listek in ga pošljejo upravi Slovenskega vestnika, Celovec-Klagenfurt 1, Postschliessfach 272. Čitatelji, ki želijo voščila s posebnim besedilom, prosimo, da prilozijo izpolnjenemu listku poseben list, na katerega napišejo zaželjeno besedilo.

Da bomo božično številko lahko pravočasno in okusno uredili, prosimo, da nam pošljete izpolnjene listke najkasneje do 15. decembra 1948.

Uprava

Ime _____

naslov _____

poklic _____

podpis _____

750 g na odrezke: S 706, 718;

900 g na odrezke: Sst 806, 828;

krompir

1400 g krompirja dobimo na odrezke: A 607, A 621, S 707, S 721, Sst 807, Sst 821; skupno 2800 g krompirja dobimo na z »48« označene tedenske odrezke I — IV nakaznic za krompir 47 — 55 za otroke do 3. leta. Skupno 5600 g krompirja na z »48« označene tedenske odrezke I — IV nakaznic za krompir 47 — 55 za osebe od 3. leta naprej.

kavini nadomestki

250 g kavinih nadomestkov dobimo na odrezke 3, 103, 203, in 303, ki so označeni z E, Jgd, K, Kik, in ki se glasijo na 400 g kruha;

Na odrezke, ki so označeni z »W« in ki se glasijo na 50 g kruha, dobimo v razmerju 100:75, to je skupno 750 g bele moke; nadalje dobimo 600 g bele moke na odrezke E 16, Jgd 16, E 116, Jgd 116, E 216, Jgd 216, E 316, Jgd 316, ki se glasijo na 1000 g kruha.

Nadalje na z »Klst« označene odrezke 22, 126, 226 in 326, ki se glasijo na 1200 g pšeničnega zdroba dobimo tudi štiri zavojčke »Oma« — otroške hrane ali štiri zavojčke »Haase« — piškotne moke ali štiri zavojčke »Seefelderske« prepečenške moke.

14

FRANCE SLOKAN:

POVEST O BELEM KRUHU

To bomo tudi storili: po načrtu bomo v petih letih vložili v narodno gospodarstvo 278.3 milijarde dinarjev. Nekaterim ljudem je beseda milijarda prazna beseda. Ali veš kaj je milijarda? Da, tisoč milijonov! Zdaj pa pomisli, koliko milijonov je nas, delovnih ljudi. V naši državi je le okrog 15 milijonov prebivalcev. Računaj, če te zanima, koliko bo moral vsakdo izmed nas narediti, da bomo postali bogatejši, da bomo imeli več tovarn, rudnikov, hiš, strojev in najrazličnejših izdelkov! Toliko in toliko milijard pomeni toliko in toliko delovnih ur; toliko in toliko milijonov ton premoga, rude, železa, jekla, opeke, cementa, milijone ton surovin, pa tudi na tisoče in tisoče vagonov žita, na stotisoče kubičnih metrov lesa.

Vsega tega pa ni mogoče doseči brez ustvarjalnih delovnih moči, brez ljudi, ki se zavedajo, kaj hočejo in ki tudi znajo do-

seči zastavljeni smoter. Takšni ljudje so pa največji zaklad, ki dviga vse druge zaklade.

»Boste že videli, nekaj se bo zgodilo.«

Dvomljivci so, ki se posmehujejo, češ kdo neki vam bo podal vse te milijarde! Milijarde niso drobiž, ki bi ga bilo mogoče nabrati na cesti!

Se vedno je tudi pri nas nekaj ljudi, ki mislijo, da je bančna blagajna edini vir denarja. Le, če nam da banka denar, lahko zidamo. Če hoče zidati država, mora poseči v svojo blagajno. Toda državna blagajna je navadno prazna. Male države so zadolžene in imajo več izdatkov kakor dohodkov. Če hoče mala država narediti kaj velikega, si mora denar izposoditi od velike države. Tako mislijo »gospodarstveniki« starega kova.

Zdi se, da še niso sprevideli, kaj vse se je pri nas spremenilo. Po osvoboditvi so

škodoželjno in strokovnjaško napovedovali, da bo kmalu prišlo do »krah« (pola), češ »režim« je že porabil vsa »sredstva«, ki jih je »podedoval«; davkov več nihče ne plačuje, dohodki državnih podjetij pa sploh ne pridejo v poštev. »Primanikljaj« je velikanski. »Boste videli, kmalu se bo nekaj zgodilo!«

Prerokba se je izpolnila. Videli smo. Kmalu je bila vsa dežela eno samo delovno torišče. Videli smo, kako so začele obratovati tovarne, druga za drugo; rudniki so zopet začeli dajati rude in premog, čeprav so bili med okupacijo izropani in zaliti. Iz razvalin so vstajala naselja kakor v filmu. Mostovi so se vzpeli čez reke. Vlaki so spet redno vozili tudi tam, kjer si pred meseci komaj zasledil ostanke nekdanjih železnic. Na zanemarenih njivah, ki tu in tam niso bile preorane štiri leta, so pa začeli orati traktorji. Skoraj na vsakem koraku so v mestih in tudi mnogih manjših krajih začeli kopati temelje za nova poslopja. Od dne do dne več je bilo v naših krajih rdečih streh.

Katera banka je dala denar za vse to? Kdo nam je dal posojilo? Ali smo morda dobili reparacije?

Na to vprašanje seveda ni mogel najti odgovora, kdor misli s kapitalističnimi možgani, namreč, da je denar zlato.

Kaj je denar v kapitalističnem gospo-

darstvu, lahko bereš v številnih učenih razpravah. Čim dalje bereš, manj razumeš. Nam si pa ni treba beliti glave z učenim naukom o denarju. Denar je pri nas pomožno gospodarsko sredstvo. Imenuj ga, kakor hočeš: Plačilno ali menjalno sredstvo. Potreben nam je kakor n. pr. številka pri računanju.

Lahko bi rekli, da je denar le pripomoček za računanje vrednosti dela. Brez dela ni izdelkov, zato tudi ne nobene vrednosti; brez vrednosti pa ne more biti denarja. Če govorimo o milijardah dinarjev, pomeni to, da smo že ustvarili toliko vrednosti z delom, odnosno, da bo toliko milijard znašala vrednost dela, ki ga hočemo opraviti.

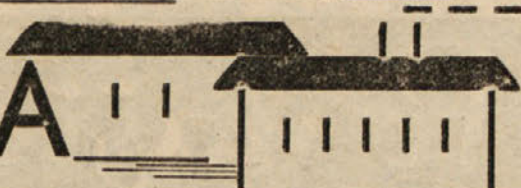
Potemtakem je denar merilo vrednosti dela. Kakor merimo (tehtamo) količino nakopanega premoga v tonah, količino proizvedenega električnega toka v kilovatih urah, dolžino cest v kilometrih, tako merimo vrednost dela ali proizvodnje v dinarjih. Ne moremo seštevati; ena cesta in dve hiši je tri. Lahko pa seštevamo: zgradiš dve cesti in dveh hiš bo štala deset milijonov dinarjev.

Od kod torej denar za nove tovarne, hiše, železnice in za nešteta druga dela?

Vprašati bi se morali prav za prav: ali je mogoče tovarno sezidati dobesedno z denarjem? (Dalje)

IVAN CANKAR:

DOMOVINA

11. decembra pred 30. leti je umrl Ivan Cankar. V spomin velikega pisatelja priobčujemo odlomek iz »Kurenta« — odstavke o domovini, ki so med najlepšimi odlomki Cankarjeve proze. Prav ti odlomki so bodli v oči nekdanje oblastnike v stari Jugoslaviji, da so jih črtali celo iz šolskih čitank, kar priča o narodnem zatiranju in centralizmu predaprilske Jugoslavije. Danes uživa jugoslovansko ljudstvo v svobodi vse pravice, za katere se je boril tudi Ivan Cankar.

Vzdramil se je Kurent, ozrl se je ter videl, da je svet lep in življenja vreden. Koliko bogastva je nasul Bog na to zemljo! Brez števila rodov je živel in užival, pa niso použili tega bogastva, še zmirom več ga je! Po nebu roma sonce, kakor je romalo od nekdanj, zato da so deležne njegovega blagoslova vse dežele po vrsti. Pod njim hite oblaki, da rosijo od izhoda do zahoda; obrnejo se na jug, ali na sever, kadar se spomnijo na vsežadnje še na siromakovo leho. Zemlja rodi, ne utrudna mati; sedemdesetkrat sedemkrat sinov je že pokopala, vnuki pa sesajo na njenih prsih. Nepregledno žitno polje se zvrstoma priklanja pod vetrom; gozdovi, črna straža njegova, gledajo nanj iz visoke daljave, temno in zvesto, kakor gleda mož na doječo ženo... Ljudje, svatje, za nas vse je miza pogrnjena; nikomu ni sile, da bi stal na pragu, še godec naj prisede!

Velika radost je bila v Kurentovem srcu, ko se je napotil v dolino. Občutil je, da je ves od vrha do tal tako močan in poln zaupanja, kakor ni bil nikoli poprej. Pod mesečino je prespal vso svojo mladost. Ni vedel več, kje da se je rodil, kdo da mu je bil oče in kdo da mu je bila mati, na vse bridkosti je pozabil in tudi spominjal se ni, odkod mu gosli v rokah in veselje v srcu. Iz pozabljenega življenja je ostalo v njegovem spominu le eno samo obličje; tako ga je videl, kako da se mu je nekoč, pred davnimi časi sanjalo o njem. In kadar ga je ugledal v spominu, je rekel, da mu nikoli ne bo videl enakega, pa če bi romal za njim do devete dežele; nikoli ne takih rdečih ustnic, je rekel, nikoli ne takih svetlih oči!

Ko je stopil iz gozda, je pogledal na rosno jutranjo pokrajino pod seboj in spreletela ga je neznana sladkost ob toliki lepoti. Z živimi očmi je videl cvetočo dolino, ki se je na obzorju topila v srebrno luč, z očmi svojega srca pa je videl vso domovino od štajerskih poljan do morja.

— O domovina, ko te je bog ustvaril, te je blagoslovil z obema rokama in je rekel: »Tod bodo živeli veseli ljudje!« Skop je meril lepoto, ko jo je trosil po zemlji od izhoda do zahoda; šel je mimo silnih pokrajin, pa se ni ozrl nanje — puste leže tam, strme proti nebu s slepimi očmi in prosijo milosti. Nazadnje mu je ostalo

polno perišče lepote; razsul jo je na vse štiri strani, od štajerskih gor in do strme tržaške obale ter od Triglava do Gorjančev in je rekel: »Veseli ljudje bodo živeli tod; pesem bo njih jezik in njih pesem bo vriskanje —«. Kakor je rekel, tako se je zgodilo. Božja setev je pognala kal in je rodila — vzrasla so nebesa pod Triglavom. Oko, ki jih ugleda, obstrmi pred tem čudom božjim, srce vztrepeče od same sladkosti; zakaj gore in poljane oznanjajo, da je bog ustvaril paradiz za domovino veselemu rodu, blagoslovljenemu pred vsemi drugimi. Vse kakor je rekel, se je zgodilo; bogatejši so pač drugi jeziki; pravijo tudi, da so milozvočnejši in bolj pripravi za vsakdanjo rabo — ali slovenska beseda je beseda praznika, petja in vriskanja. Iz zemlje same zveni kakor velikonočno potrkavanje in zvezde pojo, kadar se na svoji svetli poti ustavijo ter se ozro na čudežno deželo pod seboj. Vesela domovina, pozdravljena iz veselega srca!

Ves veličasten, kakor porok in glasnik, je stopil Kurent v dolino.

»Živ med živimi, vesel med veselimi, svat med svati!«

Tako je rekel in se je napotil v vas, ki je ležala v dolini med košatimi vrtovi.

Do prve hiše je prišel, tista hiša pa je bila prazna in mrtva; vrat ni bilo, trava je rasla v veži; okna so zijala kakor slepe, strmeče oči. Hiša in hlev in vrt, vse je strmelo in je izpraševalo:

»Kje si, gospodar, kam si šel?«

Kakor kane črna kaplja na belo cesto, tako je kanilo v Kurentovo srce. Nagnil je glavo, zazibal je v desnici lok in je zagodel. Takoj se je zganilo v mrtvi hiši, kakor da se je bil vzdramil netopir pod streho, in v veži se je prikazala zgrbljena starka; izpod rute je gledal devetdesetleten obraz, noge so tičale v težkih copatah, roke pa so se oklepale črnega molka. Njena beseda je šla s tistim korakom, kakor je šla Kurentova pesem.

»Je že res, je že res! Jaz sem Drmaška, Drmaška, Drmaška! Pa stopimo, se koj zavrtimo! Kdo bi jokaj — saj je še vina! — Stari je šel v Ameriko — le ga nalijmo! Mladi je šel v Vestfalijo — le ga nalijmo! Tone utonil, Juri je zgorel, Tine obležal, od vina pijan! Ali Marjanca, kje je Marjanca. Šla je Marjanca v ta lepi greh. Le ga nalijmo!«

Kratek Cankarjev življenjepis

Ivan Cankar je bil sin trškega krojača Jožeta Cankarja in njegove žene Neže, ki je bila hči bajtarske družine. Rodil se je 10. maja 1876 na Vrhniki v domu na Klančcu, domu siromakov. Doraščal je v zelo težkih socialnih razmerah in hudem pomanjkanju, kajti vsa skrb za mnogoštevilno družino (z Ivanom vred je bilo osem otrok) je ležala na ramenih drobne, slabotne matere.

Osnovno šolo je obiskoval na Vrhniki. Z dvanaestim letom je vstopil na ljubljansko realko, ki jo je končal leta 1896. Že skozi srednjo šolo se je prebijal v stalni, težki borbi za vsakdanji kruh in za streho nad glavo. V tem času je začel pisateljevanje.

Tako je nastopil pot največjega slov. pisatelja, ki je pisal iz dna svoje duše, kar mu je velevalo življenje, kar je čutil trpljenja in nad svojega tlačnega naroda in svojega zatiranega proletarskega razreda.

Po dovršeni srednji šoli je šel na Dunaj z namenom, da bi študiral tehniko. Prešel pa je na filozofsko fakulteto, kjer je nameraval študirati romanistiko in slavistiko. Vendar se ni mogel posvetiti študiju in rednemu delu. Življenje velikega mesta ga je potegnilo v svoj krog, beda in trpljenje mestnega proletariata sta mu dajala živo snov za pisateljsko delo, s katerim se je vedno bolj ukvarjal.

Že leta 1897 se je vrnil spet domov, kjer je ostal poldrugo leto. V tem času (jeseni 1897) mu je umrla mati. Da bi poravnal pogrebne stroške, je prodal knjigotržcu

prvo in edino zbirko pesmi, ki so izšle šele 1899 in doživele usodo mnogih revolucionarnih knjig; ljubljanski škof Jeglič jo je zažgal na grmadi.

Ob koncu leta 1898 se je vrnil na Dunaj, kjer je ostal brez presledka enajst let. Ni se več vpisal na univerzo, temveč se je preživljal s publicistiko in pisateljevanjem. Stanoval je pri neki delavski družini v delavskem predmestju Ottakring in od blizu spoznaval poleg svoje bede tudi vso težo življenja delavcev in njih družin, spoznaval vso bedo in strahote življenja proletariata v celosti. Iz daljave pa so se mu odkrivale vse slabosti in grehi takratnega slovenskega javnega življenja. Tako se je, že prej v življenju napredno usmerjen, tudi javno opredelil in postal član socialno demokratske stranke. Kot tak je pozneje ob volitvah za državni zbor, ko so prvič v tedanji monarhistični Avstro-Ogrski volili na temelju splošne enake in tajne volilne pravice, postavljen kot kandidat socialistične stranke za volilni okraj Litija — Višnja gora — Radeče.

Kot kandidat je prirejeval Ivan Cankar shode po svojem volilnem okraju in dobil ob volitvah tudi največje število glasov izmed vseh kandidatov socialistične stranke na Kranjskem.

Proti koncu leta 1909 je zapustil Dunaj in se vrnil v domovino. Ob odhodu iz Dunaja je imel sicer namero, da se spet vrne, a ni se vrnil nikoli več. Ostal je v domovini do svoje smrti.

nili sinovi domov, vsi štirje zdravi so našli prazno hišo.

Trije sinovi

Po dolgem času, morda čez trideset let, sem spet srečal prijatelja iz mladih let. Bil je morda nekaj čez petdeset let star, a bil je starec, posušen in kriv, da se mi je zasmilil. Le oči je imel še stare, dobre in vdane kakor nekdanj v mladih letih. Nekje sem čul, da je teh trideset let težko živel, da je bil pol dninar pol drvar. Tako življenje je gotovo najtežje, nikjer nimaš nobenih pravic, kadar te kdo rabi, bi te raztrgal, kadar pa ni dela pri sedih, lahko guzneš v bajti. Tako je živel čez trideset let in se posušil.

Ko sem ga došel na cesti, je bil že mrak, le visoko na nebu so še oblaki žareli v sončni zarji. Ko sva se spoznala, sem bil jaz vesel, medtem ko pri njemu nisem mogel opaziti kakakega velikega veselja. Počasi in rahlo se je pominjal dalje, kakor da bi ga bolele noge. Tudi so ga najbrž res bolele, a ko sem ga vprašal za to, mi tega ni odgovoril, ampak mi je rekel čisto nekaj drugega:

»Tri sinove sem izgubil v tej vojni. Zdaj nimam nobenega več.«

Tri sinove! Iskal sem primeren odgovor, kako tolažbo ali nekaj podobnega, a le ta me je prehitel:

(Dalje.)

Komaj še je Kurent dobro slišal, in razločil to prečudno pesem, se je ozrl in videl, da se mu je bilo nabralo veselih svatov že lepo število. Kakor je ukazal, tako so peli, kakor je godel, tako so plesali; moški in ženske, betežni starci in samosrajniki.

Vsi pa so ga pozdravljali, slavili in blagovall.

»Blagoslovljen, Kurent, da si nam zagodel, da si nam veselja prinesel!«

Kurent je gledal, nič ni vprašal; gosli so pele veselo pesem, tako jim je bilo zapovedano.

Vas je ležala med zelenimi holmi, kakor od boga samega posajena v rodovitno dolino. Ali zaspano in trudno so gledale hiše izza jablan sive starke, ob palici sloveče, v grob strmeče. Tam je bila streha od vetra oskubljena, kakor rvabčevo perje; tam je bil porušen kozolec, nihče ga ni vzdignil; tam so bila okna sneta, tam so ležala vrata na pragu, tam je rasla na vrtu visoka praprot.

»Tod bodo živeli veseli ljudje!« je pomislil Kurent; godel je in gledal, nič ni vprašal. S svojimi veselimi svati je prišel do svetle, bogate hiše; tista hiša pa je bila krčma. Takoj je bila polna, ko se je prikazal Kurent s svojo procesijo; vse duri so sneli, še v vežo in na dvorišče so postavili mize, Kurent pa je sedel na zapeček, kakor se spodobi in je godel brez hana. Na ljudi je gledal, ki so plesali pod njim in zazdelo se mu je včasih, da jih vse videl nekoč — v daljnih, žalostnih sanjah.

Naselil se je na Zgornjem Rožniku nad Ljubljano. Tam so ga obiskovali prijatelji in častilci, on sam pa je obiskoval svoje tovariše redno enkrat tedensko v mestu. Radi predavanja, ki ga je imel pri splošni delavski zvezi »Vzajemnost« dne 12. aprila 1913 v mestnem domu v Ljubljani, je bil obsojen na teden dni zapora. Kazen je odsedel od 12. do 19. septembra 1913. To predavanje in tudi vso njegovo delo, ki je bilo prežeto z revolucionarno mislijo in izražalo trde resnice o tedanjem družabnem redu ter krivičnosti vladajočega sveta, mu je dalo pri takratni oblasti oznako p. v. (politično nezanesljiv), kar mu je nakopalo ob izbruhu prve svetovne vojne internacijo na ljubljanskem gradu. Iz te internacije so ga vtaknili v vojaško suknjo, v kateri je bolehen in slab preživel nekaj mesecev v Judenburgu. Po odpustu iz vojaške službe se je vrnil na Rožnik, od koder se je preselil v letu 1917 v mesto, kjer je dne 11. decembra 1918 za pljučnico tudi umrl.

V zarji prve svobode, katero je označil v vsem svojem delu, je bil dne 13. decembra 1918 pokopan pri Sv. Križu. Zdaj počiva v skupnem grobu s Ket'ejem in Murnom-Aleksandrovim, pesnik in prijatelj mladosti.

To je kratek pregled življenjske poti človeka Ivana Cankarja, njegovega dela ne moremo ločiti od njegovega življenja. To življenje se je končalo pred tridesetimi leti, a njegov duh bo živel neumrljiv še med daljnjimi potomci našega zroda in njegovo ime je neizbrisno zapisano med prvake naših duševnih velikanov, zapisano kot ime našega največjega slovenskega pisatelja. Njegova umetnost stoji brezsporno na svetovni višini in Cankarjevo ime je znano daleč izven slovenskega ozemlja pri vseh kulturnih narodih. Njegovo najznamenitejše delo »Hlapci Jernej« — upodoba trpečega in teptanega človeka in naroda v borbi proti krivici — je preveden v skoro vseh evropskih jezikih. Vse njegove drame od »Hlapcev« do »Kralja na Betajnovi« ter njegove tako globoko občutene novele od »Kurenta« do »Martina Kačurja« in »Lepe Vide« ter njegove politične in kritične spise lahko štejemo v zaklad svetovne literature.

S ponosom gleda slovenski narod na tega svojega velikana, oblikovalca slovenske besede in slovenskega duha, glasnika naših dni. Najbolj bomo častili njegov spomin, najbolj bomo spoštovali njegova dela, če bomo zvesto hodili po stopinjah, ki jih nam je zapisal njegov stvarjalni duh: Po poti borbe za srečnejšo, bodočnost delovnega ljudstva, za resnično svobodo našega zatiranega naroda.

Iskalec, lastnik in založnik lista: Dr. Frano Petot Velikovec. Glavni urednik: Dr. Franz Zwitler, edga. Varni urednik: Franz Ogris, oba Celovec, Samstern 6. uprava: Celovec, Volkermarkter Strasse 22. Dopolni se naj pošljajo na naslov: Celovec (Klagenfurt), Postamt 1. Post. schließfach 272. Slika: »Kärntner Volkering 4. M. M. M.« Klagenfurt, 10. Oktober-Strasse 7.

PREŽIHOV VORANC:

NAŠI MEJNIKI

»Ali rad bi videl mater. Že dolgo jih nisem videl,« se je obotavljal sin.

Oče pa mu je odbil: »Videl jo boš, ko bo konec vojne. Sedaj ni časa zato, ker je prenevarno.«

Zdaj so bili že trije v hribih, ali vojska se je še vedno vlekla dalje kakor jara kača. In Valentin Krava je imel še enega sina, ki je bil od začetka vojne v delovni službi nekje blizu Dunaja. Na Dunaj je bilo daleč, potnega dovoljenja pa ni dobil, ker se je zdaj že javno trdilo, da so trije mladi Kravarji v hribih. Stari ga niti iskati ni hotel. Nekega dne je rekel mož k svoji ženi:

»Mica, na Dunaj moram.«

»Kakor se ti zdi,« je odgovorila njegova žena in je čez nekaj časa še boječe dodala: »Falent, Floruha pa priženi gredoč domov, že dolgo ga nisem videla.«

»Bomo videli,« je odgovoril mož in se odpeljal proti Dunaju. Vstopil je na tretji postaji in ker ni imel dokumentov, se je moral gredoč skrivati. Ker pa je bil star mož s sivo brado, niso pazili za njim in

tako se je po treh dneh pripeljal na Dunaj, kjer je rabil še en dan, da je naposled našel sina nekje v nekakih barakah.

»Floruh, po tebe sem prišel, moraš v gore, da bo prej vojne konec.«

»Slišijo se strašne stvari,« se je branil Floruh spočetka.

»Boš pa mater videl,« mu je obljubil oče.

»Mater!« se je razveselil Floruh.

Odšla sta na tihem z Dunaja in čez dva dni sta se ponoči bližala domačiji. Oba sta nosila nahrbtnike. Bila je polnoč, ko sta prišla k hiši.

Floruh je videl mater, mati pa Floruha. Ko je bila ura dve, je stari rekel:

»Sin, zdaj boš pa moral naprej, imaš še dobri dve uri ali še več do tistega mesta. In podnevi te nihče ne sme videti.«

Res, Floruha ni nihče videl v domačem kraju. Odšel je za brati tja, kjer so bili ljudje, v gore.

Malo pred koncem vojne so Nemci odpeljali oba stara Kravarja v taborišče, od koder se nista več vrnila. In ko so se vr-